

এডিটোৱিয়েল

গাইদিলু নাগালেণ্ডগী ওল্হোকথিবা

মণিপুৰগী তমোলোং দিষ্টিভিত্তা পোকথিবা অমদি শিখিবা নিতেনা লানগী লুচিৰী অমসু হেৰোক ধৰ্মশীলী লুচিৰী অসি অমরোমদ হায়ৱদল মণিপুৰ সৰকাৰনা মহাষ্টা পোকপা অমসু শিখৰী নিশিখি থোৱম কয়া পাথোকুনা লাকপা লুচিৰী অমদি। মহাকপু মণিপুৰ সৰকাৰনা চিহ্নিখি নিশিখিওনা লাকপা অসিগা ইয়েইনা। কুই জাতিৰী লুচিৰী অম ওইৰিবা হাইপেী জাডোং ক্ৰিম ফাইটৰ ওইনা মণিপুৰ সৰকাৰনা ইকাইখুৰা উৎক্ৰা লাক্ৰি অমদি মখোৱৰ ক্ৰিমনিঙাই ওইবা টেট অসিগী নি-খা তৰগী লালহোমিখিনি হায়না শিখোনা লাক্ৰি। হন্দক অদুত্তৰা মণিপুৰী ক্ৰিম ফাইটৰ অমসু স্টেটেল গৰ্ভদেউনা নাগালেণ্ড সৰকাৰনা তাৱগা চহি চ্ৰা পালন তেঁদাৰনা গাইদিলুগী চাফা শুবা মপোক কুমওনগীলমক লুপা ত্ৰোৱ কু হোয়া খানবন খোঁৱাং ত্ৰোৱে হায়বদি মণিপুৰীশিখিদি ঝিকিৰী কপা খৌং অমদি। স্টেটেল গৰ্ভদেউনা ক্ৰিম ফাইটৰ অসিগী চাফা শুবা কুমওন পাথোক্ৰে হায়বা তাৱগদি জাডোং ট্ৰেটমি জাবগী মথৌ তাৰে, শুতপগী মণিপুৰ গৰ্ভদেউনা জাডোবদি হায়বদি য়ায়া লাকপা অসিগা ইয়েইনা। হিঁৱিৰ নত্ৰগা পুৱিৰ ট্ৰেটমনি মায়া মতেনা স্টেটেল ত্ৰেবিৰা ওইদগী নত্ৰগে মোটি সৰকাৰনা অণাৱ মতেনা মণিপুৰগী মীওই অমসু নাগালেণ্ডগী মীওই ওপ্ৰেক্ৰে হায়বা তাৱগদি মদি মণিপুৰনা খুৱাৰিবা জেঁলায়োৱে মীয়ায়। নত্ৰগা ইন্দিজনে ওইবা মণিপুৰীশিখি য়ায়া হায়বদি য়ায়া ট্ৰেটমনি খোপনি। মদুগী মহত্ৰা মও মলল তানা অমসু: ৱাদি গাইদিলুগী (হেঁৱকৰম খবদন হেত্ৰা এন সি এ সৰকাৰনা নাগালেণ্ডনা ত্ৰিভাৱা মণিপুৰগী লমদ অমদি পোকথিবি লুচ অমসু কৌৱগ মণিপুৰ সৰকাৰনা নাগালেণ্ডগী গৰ্ভদৰ পি বি অৱিৱা, চিক্ৰি মিনিট্ৰ টি ভাৱ জেলিয়াং ওইনা মণিপুৰগী ২৪ বিজনে তৰদনা থৌৱন হৌলোক্ৰনি হায়বদি মণিপুৰগী মীয়ায়দি পামগদন খৌং অম নত্ৰে। হৌজিক নাগা ইত্ৰগী মহত্ৰা ইন্দিগা অমসু এন এন সি এন (আই এন) অৰিনা সহি ট্ৰেটমনিৰি পিছ ত্ৰোৱৰ অসিগা গাইদিলুগী চাফা শুবা মপোক কুমওন পাথোকপগা মৰী লেনহয়া তাৱগদি স্টেটেল গৰ্ভদেউনী ফিৱে ৱা এন্ডেৰ অদুগী মনুনা নাগালেণ্ডগী ৱাংমদা লেনা নাগা জবা লম মথৈশু তেঁদিশিখিবা য়াৰগী মও য়াওৱমত্ৰা হায়গী জিবনা লৈ। মদিগী মতেনা মণিপুৰ সৰকাৰনা ত্ৰুমাং লৈশিখি অসি পৌলিটিকেল ৱাংফেয়ৰ নত্ৰগা লাগ্ৰে অমগী মণিপুৰগী ইন্দিট্ৰিট্ৰিটা শিনেবা লৈৱগসু মদি সৰকাৰনা মীয়ায়গী খন্দে হায়না লৌবা তৰদি। লাইকথি থিৱিৱিদি স্টেটৰনা পালিবা এন সি এ সৰকাৰগী মাজোতা লেনা কৰ্ত্তেদনা লুচিৰী সৰকাৰ অসিগা মুক্ৰদা মণিপুৰ মীয়ায় ইপা-ইপুনা ধৌৱনা লমগী শৰুক অসি মথেনা হায়বদি। মতেনা নাগালেণ্ড সৰকাৰনা লৌৱিৰা ফিৱেপকী মতেনা খৰবা য়াৱদি নাগালেণ্ডগী দিমাথুৱা শেমগথিবা এয়ৱগেট অসি গাইদিলুগী মীদা থোনদি হায়বা মতেনা মণিপুৰগী নাগানি নাগালেণ্ডগী লুচিৰী নত্ৰে হায়না য়াখিবা অমসু: মণিপুৰগী নাগালেণ্ড খুদা-লৈতানুনা হেৰবা কুই কালুপকী মথৈৱেই কয়া অমা মথোৱা অথেনেবা নাগা নত্ৰে হায়না নাগালেণ্ডগী মথৈলোইশাৰুনা লৌৱা এগজামনা মকোক-মথং তাল্ৰুনা ফাওবা কৰুথংবিদগী ৱাংম লৈ। মদুগী মথৈৱেইশিখি অদুগা লোয়না মথোৱগী ইমু-মসু ফাওবা মথমম মণিপুৰনা হুৱকথিবিখী থৌদোক লৈশ্ৰে।

মদিগী মথতা অমুক মণিপুৰগী মাও প্ৰজাতি অসি নাগালেণ্ড মনুনা পোং-ট্ৰে হোয়া মতেনা মথং-খা কয়াগী মীওই-মীচি চহঁথৈ হায়বদি নাগালেণ্ডলৈমা পোং-ৱাৰগী মথং ইফালনা কেবল ফময়ে। মনিমত্ৰা হিঁৱি-হিঁৱি মণিপুৰগী ৱেইখোইনা নাগালেণ্ডগী ওল্হোকপগী মতেনা লাকপা তৰগদি স্টেটেল গৰ্ভদেউনা ট্ৰেটমনি মীওইশিখি মুক্ৰদা হায়বদি মনুনা তৰদি। মদিগা হায়বদি ফিৱেই এন সি এ সৰকাৰ হায়বদি লৈ ত্ৰে পি সি য়ায়া চাফা মেজাৰিগী লুচিৰী শেমথিবা সৰকাৰ অমদি। হায়ৱিৰা সৰকাৰ অসিগী মক্ৰওইবা পৌলিটিকেল পাটি এন ওইৰিবা লৈ ত্ৰে পি সি মণিপুৰ ট্ৰেটমনি কন্মিটি লৈৱি। ওইৰিৱেই মও কয়া অসিগা নাগা এন্ডেৰ নত্ৰগা গাইদিলুগী চাফা শুবা মপোক কুমওন পাথোক্ৰে হোবনোম শৌলিক ফিৱেপকি অসি মণিপুৰ মীয়ায়গী ৱাংমদা লৈতাবা পোকথেনা পৌলিক জাডন হায়বদি লৈ ত্ৰে পি মণিপুৰ ট্ৰেটমনি স্টেটনা খঙনৰা ওইমবা তাৱগদি পাটি অসি মীয়ায় য়াৰা পৌলিটিকেল পাটি এন হায়ব ওইহোই মতেনা চাফা চাৰিৱেই মণিপুৰগী পুৱিৰ খঙনৰা স্টেটৰী লুচিৰীশিখি পাউতক পীহৌবা মথৌ তাৰে। মদি নত্ৰগদি মণিপুৰ মীয়ায়গী মেনা পাটি অসি তাগেই ওল্হোকপগা পাটি অসিগী লুচিৰীশিখি থৌনা ওইৰি উল্ৰিক্ৰেই ওইৰেই খিঁৱি। তাগেইনা ট্ৰেটমনিৰী মাইকৌলিগী অম অৱন জেঁলাং স্টেটৰনা খঙনৰা হোংনগী মথৌ তাৰে।

এডিটৰদা খাৱকপা চিটি

থোক্ৰেই হায়বা থৌদোক লৈতে

ইকায়পুৰজিৰা এডিটৰ, হন্দক মৰক মত্ৰে তনা খৰ্ত্ৰেখিবা অসীবা পাৱা অমা হায়ু হায়ৱদি সৰ্জন ময়ামগী চম্ভৱৰা এডিটৰিয়েন ময়ামসি। য়ায়া অৰ্থ লেনা মনি থোখিখিবা-খুনিমক মশেক মডাল থোক্ৰবা মনি: ডাক্তানা লমমসিদি শাফোংনত্ৰিক্ৰি। খঙই-কুইনা চাহলোই নত্ৰগা হুং হোংখিদি হায়বা। খন্দে, লমমসি ডুত-প্ৰেতৰী লৈবাক ওইৰেপকি। আৱাস,সুঙাইবসু, পুৰুপ লুপিমগিগা ইতিহাসিক ওইৰবা লেনাক অমগী পীকপুৰ ট্ৰেট অমদা কৰিগী অসু চম্ভৱৰা ফিঅ অমদা লেখিবাও হায়বদি-ত্ৰুগী মীওইহোৱানা খবলসু হায়বওম ৱাংমক অমগী মথেনা লোকক কয়না লৈকপকপু প্ৰজাসু চটেনা ৱাংমোৱা অমুক যোৱায়া থোৱাশাওৱাইৱৰি লুচিৰী বৰ অমৱাৱ নত্ৰগা মাপ অনৱাৱ।

ৱাং-ৱাৰা ৱাৰবা ট্ৰেট মীয়ায়। ওঁসিদি কৰিবসু কিত্ৰত্ৰা। আৰ্য ফোৰেসু শিখিয়েল ৱাৰা ওই পি, নাগা ফ্ৰেৱাকৰ এন্ডেৰ পিছ লোয়না এন এন সি এন ওই মতেনা। প্ৰাৰুপ খব থকো ৱাংমগী হায়ব ওইৰেপ্ৰগা ফৰকপা ভাৱমত্ৰা প্ৰজা অমদি মীওই মললগী কয়না মও লৈশ্ৰে হনৱকৰদি কৰি পাউবসু গীৱক্ৰি। পালিবা সৰকাৰগী হেঁৱনিৰ নত্ৰগা দাবী জিৱিৰি ত্ৰে এ সি গী ৱাংমোৱদ চম্ভৱৰা প্ৰজা নত্ৰগা ছাৱ নত্ৰগা নুগী অঙাৰিংশু কয়না কুইনা খুলাই ওইনা শিখিখিদি নত্ৰগা মণিপুৰগীলমক কয়া ৱাংমগিগা অমুক মীয়ায় অমও শিখিখিবা। হায়ৱদি দাবী লিওইত অদুমক মতেনা মত্ৰে হোয়া লাক্ৰিদি,সৰকাৰসু মদিগী মত্ৰে হোয়া দাবীৰীলমক খুনিমক মণিপুৰগী হাইক্ৰা

হোয়া খৰৱক্ৰিৰা ছাৱ চাফা থোৱাশা শেনেবা দাবীৰীলমক মণুসি কৰুণৰা দীক অমগী মথেনা কয়না: লাইৱনা মমমসি ওই অমা মীয়ায় অমুক ইমু মনুনা নুই হাইক্ৰনা হিঃহৌনি হায়ৱদি শিখ্ৰে হায়বা মীওই কয়া লৈশ্ৰেই হায়নিাই লৈবাক লমমসিগী লৈবাকথিবিখি খৰমগী ৱাংম লৈৱিবা অৱোৱা ৱাংমোৱা কয়না লাইকওইম খৰ্ত্ৰেখিবা অমক অনৱোৱা জাঙকম লৈকপকশিবা হুৱকথেনে। থোক্ৰেই হায়বা থৌদোক লৈতে।

অসোমগী লাই ৰীমোল ইফাল

মহাৰাজ বোখচন্দ্ৰনা লৈঙক্ৰেইঙে মতমগী মণিপুৰ-২ (১৯৪১-১৯৫৫)

মমাং থাংজগী মখা...

মণিপুৰগী কলা-সংস্কৃতিগী ট্ৰেলেদি হৌৱকপগী হৌনা হোয়া ফজবা হোয়া লংখংপা মায়কেনা ৫২খত্ৰনা লাক্ৰি। মৈনি: ৩৩ জাগতে (১৭৩৩-১৭৯৮) সনা হাজত্ৰা হৌদোকপীৱৰা মণিপুৰগী জগেই ৱাসপু ১৮১৯ দা বিৰকবি ৱিক্ৰিৱাৰা ত্ৰিপুৱা লৈবাজা মীংয়ে: তৰিখ্ৰবা মত্ৰ: ১, ১৯১৯ দা ত্ৰিপুৱাদৰী ৱাজকুমাৰ ৰুক্ৰিমত্ৰু কৌদুনা সাত্ৰিনিৰকেনা মণিপুৰী জগেই ৱাসকী ওইনা থকা হৌবি। ১৯২১ গী দিলেম্ব ৭ তা মহাৰাজ ত্ৰুমাংদানা, ইয়েলগী প্ৰিপ অলৱৰ। ইন্দিয়াদা লাকপগী ওকপা থৌৱমদা উৎক্ৰনাৰীলমক মণিপুৰগী জগেই ৱাসকী খুংগু অমা কলকতাবা পুদুনা মণিপুৰগী মপান, ভাৱত্ৰকী অসীবা সহৰগী মীয়ায়দা অসনবা ওইনা মণিপুৰী জগেই ৱাস জেঁকনি। অসুয়া লাকথিবা মহাৰাজ বোখচন্দ্ৰ সিংহনা হিঃলিঃ তম ১৯৫৪ ৰা ভাৱকী ওইনা সলিত লৈক একাদেমি, নু শেলহিগী মথানা অনিখত্ৰং নৌকী মনুনা অমা ওইৰিবা 'জৰৱলৱনা নেক্ৰে মণিপুৰী ভাস একাদেমি' নিঃখৰি। মসিনা মৰম ওইদুনা ওঁসিদি মণিপুৰী জগেই ৱাস অসি মামে পুথনা খঙনৰবা অৰাৰা থাঙী কলা অমা ওইৰি। বৃশিৰী মতেনা অৰাৰা লৈবদগী মুখৰকৰা মৈত্ৰী ছইয়ে-লাগ্ৰে: থাঙ-তাগী তাঙলবা কলাবু নৌহৌনা হিঃগেই হৰব ৰীদ মত্ৰ: মহাৰাজ বোখচন্দ্ৰনা মনিং তম্মা পালিঙে (১৯৪৭-১৯৪৯) মতেনা মহাৰাজ মশামত্ৰ। থৌগপীদুনা মণিপুৰগী ফুল খৰনা কলা অসিগী ওখা হায়ৱক্ৰমী লগী শমবৰকথিবা মহনাকা কলা অসিগু ওঁসিদি মামে পুথনা খঙনৰিবা অমা ওইৰি। অদুগা মণিপুৰদা ওঁসিগী মীৱোলেশিগী মৰজা মন-মা পাল্ৰজা কলা-মণিপুৰী নট সৰ্কীৰ্তন, থিয়েট্ৰ, সুমাঙ লীলা, পেনা, থোংজাম পৰ্ব নটখিগী লমদা লাইকথি ৱাংম ৱাৰা ওখা ওক্ৰমি: অমৱা মহাৰাজ বোখচন্দ্ৰগী মতেনা মপান ফনখিবা অমদি ফনকথিবা জাটনি।

তম্পৰু মগী ছাত্ৰশিঃসু দৰবাৰনা গীৰা য়োলৱসিপ ফগ্ৰদগি ইফালনা লৈবা হায়-ফুলদা ত্ৰা উল্ৰমদে। অদুগুফা কিডম কয়া অদু মৰাজ বোখচন্দ্ৰগী মতম, ২ শুবা লাগ্ৰাও মত্ৰ:দেদি মীটমশিঃগী মৰজসু শেল-খুমগী কিডম ফগ্ৰনৱকপা কয়া ৱাওনকথিবা মণিপুৰ দৰবাৰগী য়োলৱসিপ নত্ৰগসু লনাই ওইনা গৌহাট, সিলচাৰ ত্ৰে পি কোলেজ, ১৯৩৫, শিলোং, কলকতা চিৰিবা মফমদা অৰাৰা থাঙী মইহে-মশিঃ তম্মা চহপা ওখৰকথি।

১৯৪১ দা মণিপুৰগী অপুয়া মশিঃ ৫,১২,০৬৯। মদিগী মনুনা লাইৱিক ময়েক হেপা অমদি ৱেৰা মশিঃপা ৫,৬৮৫ লৈখিখি মনুনা মনুনা মশিঃ ২৪,০৩৯ অদুগা নুগী মশিঃ ১,৫৯৪ ওইবি। মতম অদুগা মণিপুৰ পুথনা লৈখিবা মখল-মখা মইহে তম্পৰু মগী মশিঃ ইফালনা লৈবা হায়-ফুল ২ মায় পাল্ৰা শৰুক য়াখিবা জাটনি। মতম অসিৱাইদগীদি মণিপুৰ মীয়ায়গী মৰজসু পাউতে চোভাচিৰিবা পাৰগী হেনৰী খৰ-খৰা পোক্ৰকপা হৌৱক্ৰনা

মতম শাংনা হিঃবা ওমখিবা চোফাওসু ৱাওনকথি। অদুগুশিঃ অদুগী মনুনা, মণিপুৰনা প্ৰিট মৌতিয়াগী ওইনা অসীবা ট্ৰোক্ৰোলোজি ওফটে অমদি ৱেব শেখি শিখিবা হৌৱকথিবা ১৯৫৫ গী মতম অদুৱাইফাওবা হিঃবা 'প্ৰজাতত্ত্ব' পনবা হাই।

মণিপুৰদা নিঃথৌ পালিঙে মতম মৰু ওইনা তম্পৰু মগী অপুনা মইহে খুয়াইগী মনুনা মীয়ায় শা-লানগী অৰীবা লৈবাক তত্ৰু-লৈতনা খুং ফোকোৱ লিখুনা লৈবা মতমদা 'চেনৰী-চেনৰকপগী (পৰম্পৰা)' অদুগা মদুৰু ওঁক্ৰবা 'চেনলোনচ' অমদি 'হৌনলোনচ' হায়বশিঃ অসিগা খুয়াইগী অমসু লৈবাকী চেনৰী ঠাঙী ওইদুনা লাক্ৰি। চেনলোনচ অমদি হৌনলোনচশিখি শোভা সিঃম ওব ৱলস'শিঃ অদুগী কনাসু হেংদোক্তা চেনৰক্ৰে। নিঃথৌমক্ৰসু হেংদোকপা ৱাংমদে। হেংদোক্তে খৰসু পাল্ৰা ওমমদে লৈঙক্ৰী 'হেন পথাৰ' হায়ৱগী থৌহোলাকপা অমা লৈৱদে। য়ু-ইথেল অমা লিলেবদি, মীয়ায় মাঙ থোক্ৰা মীৱক ডিঃবদি, লগী চেনৰদি, কেথেল কাৱৰদি, কোমু কাৱৰদি, লৈবাক নিঃথৌ উৱৰদি, লৈম শিঃ থেংবৰদি, লগী চেনৰদি, হায়বনাংবকা কৰুগা তৌশি, ঙগনি, ফগনি, শেংকনি, চাগনি, থঙনি, চংকনি, হায়বনাংবকা চেনলোনচ-হৌনলোনচ কয়না মণিপুৰী খুয়াইগী মনুনা লৈবা নুগী খাঙনা মীওই খুনিমকপু পোকপগী শিবা ফাওবা কোৱশিখুনা থমই। অদুগুফা কোৱশিখিবা কয়া অদুগী মপান লাঃকপা ওঁক্ৰমদে।

৫,৭৭,৩৩৫ ওইবা লাইৱিক ময়েক চহপা অমদি হেৰা মীওইবা মশিঃপা ৫৫,৬৮৫ ওইখিবা মত্ৰ ৫৮,৩৩০ নুগী ১,৬৫২ ওইবি। মথৰী চহি ১৯৫২ দা বোখচন্দ্ৰ সিংহী মতম অসি মণিপুৰগী মইহে মশিঃ তৰগী লমদা থোংজাম য়ায়া চোখকথিখি হায়বা উলি। ১৯২২ দা জৰনোতা হায়বনাংবকা খুংইদা হায়না পুথোকথিবা 'মইহে চহ' লৌবা চোফাওতা মণিপুৰগী ওইনা চোফাওগী ইতিহাসিক অসীবা লামায়গী হোবা পৰ্বেই। ১৯৪৫ ফাওনদা তেঁদনা-তেঁদাৰ মখলগী চোফাও মশিঃ ১১ ফেভ্ৰুৱাৰি। হুং ওইবা চহপদি ৱাংমদে। ৱাংম, লাইৱিক হেৰা মশিঃ ৱাংমদি, শেল থুমগী কিডম শাখিবা ফনখিবা অমদি লগী-থোং ফণ্ডনা অজাৰা মফম মৌনা পানোকপা ওমখিবা অসিগিৰিবেদগী। অদুৰু মতম খৰ-খৰা হিঃৱাৰা ওইগুপ থাগী চোফাও 'ৱাংমোৱে' (১৯৩০), নুটিগী কোমুগা 'দৈনিক মণিপুৰ পত্ৰিকা' (১৯৩০), মইহে ছহি-ছহিগী 'মণিপুৰ মতম' (১৯৩৭) অমদি 'চ্যালেসী 'তৰু মণিপুৰ' (১৯৩৮), হায়ৱগী অসিদি

মতম মতম অদুগী মণিপুৰনা সমাজ সন্স্কাৰগী থৌগা চাটনা ৱাংমদি অদুগা অপাৰিশিঃনসু পাল্ৰাখিবা চোফাওশিখি।

মালেমগী ২ শুবা লাগ্ৰাও লৌহিঃৰবা মত্ৰ:দেদিদি মণিপুৰনা চোফাওগী হাই হোয়া কনখলকথি। ১৯৪৩ তৰী ১৯৫৫ ফাওনদা মখল-মখা চোফাও ০১ থোকথি। মদুগী মনুনা নুটিগী শোভাভা ভোগবতি 'পত্ৰিকা' (১৯৪৩), 'প্ৰজাতত্ত্ব' (১৯৪৩), 'মীমাং পত্ৰিকা' (১৯৪৭), 'সন্মাদী ভোগবতি পত্ৰিকা' (১৯৪৭), 'ডনি' (১৯৪৮), 'অসীবা মতম' (১৯৫১), 'অসীবা মণিপুৰ ত্ৰে' (১৯৫১), 'জমত্ৰু মশিঃপত্ৰিকা' (১৯৫০) অমদি 'মামৰ মণিপুৰ' (১৯৫০), হায়ৱশিঃ লৈদি মতম মতমদুগী মণিপুৰগী অসিগিৰিবেদগী মশিঃ ইফালনা লৈবা হায়-ফুল ২ মায় পাল্ৰা শৰুক য়াখিবা জাটনি। মতম অসিৱাইদগীদি মণিপুৰ মীয়ায়গী মৰজসু পাউতে চোভাচিৰিবা পাৰগী হেনৰী খৰ-খৰা পোক্ৰকপা হৌৱক্ৰনা

মতম শাংনা হিঃবা ওমখিবা চোফাওসু ৱাওনকথি। অদুগুশিঃ অদুগী মনুনা, মণিপুৰনা প্ৰিট মৌতিয়াগী ওইনা অসীবা ট্ৰোক্ৰোলোজি ওফটে অমদি ৱেব শেখি শিখিবা হৌৱকথিবা ১৯৫৫ গী মতম অদুৱাইফাওবা হিঃবা 'প্ৰজাতত্ত্ব' পনবা হাই।

মণিপুৰদা নিঃথৌ পালিঙে মতম মৰু ওইনা তম্পৰু মগী অপুনা মইহে খুয়াইগী মনুনা মীয়ায় শা-লানগী অৰীবা লৈবাক তত্ৰু-লৈতনা খুং ফোকোৱ লিখুনা লৈবা মতমদা 'চেনৰী-চেনৰকপগী (পৰম্পৰা)' অদুগা মদুৰু ওঁক্ৰবা 'চেনলোনচ' অমদি 'হৌনলোনচ' হায়বশিঃ অসিগা খুয়াইগী অমসু লৈবাকী চেনৰী ঠাঙী ওইদুনা লাক্ৰি। চেনলোনচ অমদি হৌনলোনচশিখি শোভা সিঃম ওব ৱলস'শিঃ অদুগী কনাসু হেংদোক্তা চেনৰক্ৰে। নিঃথৌমক্ৰসু হেংদোকপা ৱাংমদে। হেংদোক্তে খৰসু পাল্ৰা ওমমদে লৈঙক্ৰী 'হেন পথাৰ' হায়ৱগী থৌহোলাকপা অমা লৈৱদে। য়ু-ইথেল অমা লিলেবদি, মীয়ায় মাঙ থোক্ৰা মীৱক ডিঃবদি, লগী চেনৰদি, কেথেল কাৱৰদি, কোমু কাৱৰদি, লৈবাক নিঃথৌ উৱৰদি, লৈম শিঃ থেংবৰদি, লগী চেনৰদি, হায়বনাংবকা কৰুগা তৌশি, ঙগনি, ফগনি, শেংকনি, চাগনি, থঙনি, চংকনি, হায়বনাংবকা চেনলোনচ-হৌনলোনচ কয়না মণিপুৰী খুয়াইগী মনুনা লৈবা নুগী খাঙনা মীওই খুনিমকপু পোকপগী শিবা ফাওবা কোৱশিখুনা থমই। অদুগুফা কোৱশিখিবা কয়া অদুগী মপান লাঃকপা ওঁক্ৰমদে।

অসুয়া হৌৱকথিবা মণিপুৰদা বৃশিগী পাল্ৰকথিবা মতমদগীদি নেওক্ৰমলোমগী হৌৱকথিবা অসীবা য়ুগকী ৱাওল নুশিঃগী শম্ব মত্ৰ-ত্ৰা ফবা হৌৱকথি। মহাৰাজ বোখচন্দ্ৰগী মতম ফাওনদি মণিপুৰদা, লগী-থোখী কিডম য়ায়া শাখী ফণ্ডেপসু, অসীবা মতমগী হক্ৰশেল কাটলোন-লোনচ ৫৮৫ ৱাংমদি ওইৰগসু, লৈঙক্ৰোনিগী ওইবা চেন-পথাৰ কয়াক লৈৱে, লৌশিঃ কয়া লিৱে, মীওই ওইনা খুয়াইগী পুসিৰোলোনা অসীবা খুদোকপা গীদুনা অহোবা কয়া পুৰক্ৰিবা ঙগনিগী মশক কয়সু উবা ফনবনা মদুগী খুদোকপা কয়া ফবা অমসু লৌবা হৌৱে। অসীবা য়ুগকী চেনৰী ওইনা হৌদোক্ৰকথিবা চেনৰীগী মশিঃপু লাকথিবা হৌৱকথি। অদুৰু মতম অদুগুফা কয়া অদুগা মণিপুৰদা মমাঙটুঙকী চেনৰকথিবা খুয়াইগী চেন-জাংলোনচ অদুৰু কায়হক্ৰকথিবি ইঙা-ঙমদে, ১৯৫০-১৯৬০ অৱৰি ফাওনদা ইকাং-কায়া চেনদুনা লৈৱক্ৰমী। খুয়াইগী পুসি মইহোলা লায়-ইনাকথিবিগী থেবা মক কয়াকম ইমু-মগী ওইবা মওদা লৈঙক্ৰক্ৰসু মপানাংলগী ওইবা মীংয়েইদি থেবা মশক উবা ফনবনদে।

২ শুবা লাগ্ৰাও মমাঙ অমদি মতম ১৯৫০-৬০ ফাওনদা লৈৱগী মণিপুৰদি শ্ৰা হায়ৱদা মীপান তাংবা লায়ৱৰশিগী লৈক্ৰি। বৃশিগী হৌদোক্ৰনা চেনৰকথিবা লৌচা পথাৰ লৈৱগী মত্ৰ হোয়া খাঙনা অমদি অইত মথৌ তাৰা শেনকম গীনা পেশাৰ পাৱৰবি মীচ অমসু নুগী-ইথেল লিখুনা লৈৱা য়াখী হক লৈৱবা মত্ৰ। অদুৰু মণিপুৰগী লৌকুশিঃ নিঃথৌগী অমদি

নিঃথৌ মা-মশিঃগী, নিঃথৌগী গীবা মনা লৌ ফবা অঙম অথৌশিঃগী, জজনা চাবা বামেনা ইমুশিঃগী অমদি সৰকাৰগী থবক তৌদুনা থাগী থলব ফবা মীওইশিঃগী অমদি জাঙা ওইবদুগী। লায়ৱনা লৌপু ওইবা ওঁক্ৰমদে। অদুৰু মক মীপম খুনিমক মীয়ায়গী লাকপা পোকথিখিগী মপান তাংবা ইয়া-লানগা হিঃবা ওঁক্ৰমদে। মপাদগী পুশিকপা পোংলমসু মপাদগী লাল মমাঙগী হৌনা দৰবাৰ শেখৰগুথা অঙম-অথৌ ফম্মাইবা খৰনা শিঃৱদা অজাৰা ফি-লো মকল খৰা, মণিপুৰদা ফবা ত্ৰোশিঃ, মণিপুৰ মশাগী কোৱা মপাদগী লৈবাক মণিপুৰ মপাদগী পুশিকপা হোয়া হেঙবা থুম, অক-অমৌগী মিংশেল অমদি কোৱিঙী পৌংমমগিৰিবা মখল খৰক নজা অইত পোংমশিঃদি মপানলমগী লাক্ৰমদা,লাক্ৰমসু মীয়ায়।

মণিদী কোসম

মপানলমদা মতম মণিদী ওইনা সৌ-চৈ ৩, ৮, ৩ পাৰ, থোইদি, লিঃ, মৌৱোক, তেৱা, ফি-ৱোল, ৰূপ-লোকচিৰা মখল-মখা পোংলম কয়াকম খাডোৱন্দুগী।

মতম অদুগী মণিপুৰদা য়ু অমা লিলেব চহবা মাক অমদি চা-পুৰবা পোংলম খুনি মৰাঙ কয়না ফলমদি। কপজ-কপো-মৌথিথা-তৰগী মতেনা শেং-ইবা ফি-লো য়ুথোঙ খুনি ৱাঙে পাদনা পুথোক্ৰমদি। হিঃবা শেলগী মথৌ চঙনৰমদে। শেল পাৱৰক শিঃজিথোকক লৈৱদে। পৈপা (পাই) মতক অমা শিকি লুপা ৫৮ গীদি ময়েক মতেনা চো শাবা লুপা ময়েক কৰিৱে। মায়গা অমনি খঙনৰমদে। অদুগুফা কিডম অদুগা লান মত্ৰ:দেদিদি অহোবা কয়া লাক্ৰি।

২ শুবা লাগ্ৰাও মমাঙ মণিপুৰদা পোংকী মল য়ায়া তাঙখি। মীৱ-মঙাগী ইমু অমদা পাই অসিগী উতি চাবা লৈৱদুগু উতি অমগী মল লুপা ২০ গৌখি। পৈপা মতক অমগী পানমদা লুপা ৩০ পুৰুপ অমসু ময় অমদা লুপা ১ গৌখি। হায়ু অদুগুফা কয়া অদু, লান মত্ৰ: অদুগা ইফালনা চিঃই লিঃ কয়া লৈখিবা, ইফালগী মীয়ায় লাঃকথিবা, খুংগী মীওইনা। ইফাল কানকথিবিদৰনিগী মম কয়না মশক ফলগী চাঃ হুংখিবা মল ৱাংমগুপু মীয়ায়গী চহুৱদিবিদৰনিগী লৈৱে। লান মত্ৰ: অদুগু ইফালনা শেননা ৱাই চাইৱেইম থোকথি। কনাঙা অমা বৃশি সফগী কোপ্তা মথৌ তাৰা, ইম ট্ৰা মী অইগী ইথেলদা চহুৱগা য়াৰা চা-পাৰা অমা গীৱক্ৰগী ০৮ লুপা চা-পাৰা অমা শলোৱে অমা-অনি ঝিক্ৰগী লুপা চহম-চামৰি হেজা ফনৱদুগী। অদুগুফা কয়া অদুগা লান লায়ৱৰা মত্ৰ: অদুগু মণিপুৰদা লায়-ইনাকথিবা অসিগী অটৌবা শেবা ফাৰ কয়া পুৰক্ৰি।

অমরোমদ, লান লৌৱৰা মত্ৰ:গী চহি অমা অসিগী মনুদি লগী লৈৱমদি মাৰোপা কেথেল হানুনা, বস চেনুনা মইহে চোখিগী মৰজা লায়ন ইতিঙী থবক হৌৱকপা কয়া ৱাওনৱক্ৰে। খংগীৱা চহপদা ৱায়া চ্ৰাচাপপুৰক্ৰম কেথেল হানুনা বস চেনুৱে। অদুগা কোহিমা চহুনা ইফালগী ডা, মৌৱোক,ফি-ৱোল পুৰগা লুপা ২০ লুপা ১০ তাংবা,কোহিমাৰোমগী পুথোকপা লুপা ৫ গী হৰাগীৱা টাৱ-ট্ৰিকী ৱৰৱৰা ইফাল ৱৌৱক্ৰা লুপা ৫০ তাংবা কয়া ৱাওনৱক্ৰে।

লান মত্ৰ:গী ইফালদি অঙকপা ওইশ্ৰে। লান মমাঙা কোৱাগী অমা লৈৱদা লৈবাক। শকখওনৰমদা লান মত্ৰ: অদুগু ইফালনা হুংখিবিদৰনিগী ৫৭ এ, গৌনি সফিক শেগা কোইথৌ থৌবা নহালোক কা থোক্ৰক্ৰে। হিঃ-কৌৱদা অহোবা কয়া লাকপা হৌৱক্ৰে।

অদুৰু মণিপুৰগী মীয়ায় মপানলমগী পোংমশিঃগী মপান ইতা-তাংনা হিঃৱকথিবা পুসি মইহে অসিদি ১৯৫০-৬০ গী মতম কয়া ইয়া-ইয়া লৈৱগী। মদুগী মত্ৰ:দেদি ফিঃমশিঃ অদু ত্ৰু-ত্ৰুপা কায়থকথিবা ওঁসি, মণিপুৰ, মীপান তাংবা হিঃবা য়াখী লগী লৈশিঃৱে। লোয়না মণিপুৰগী য়ুই মনুনা লৈৱকপা খুয়াইগী চেন-কাটলোন শিঃ অদুৰু লোয়নক মশি শামত্ৰ।